

1600

A green monochrome illustration of a person with long hair, possibly a woman, looking upwards and holding a large, feathery plant. The drawing is framed by a green border. In the upper left corner, there is handwritten text: '104 R'.

2

CRONICA DRAMATICĂ. — E. Lovinescu: Teatrul Regina Maria, Chema-
rea Codrului de G. Diamandy; F. Aderca: Teatrul Național Neves-
tele domnului Pleșu de Caton Theodorian. — Insemnări Literare.

SBURĂTORUL LITERAR

Revistă Literară, Artistică și Culturală

Prețul unui număr

Abonamente: pentru un an Lei 100.—

LEI 2.—

" 1/2 " " 60.—

Abonamente se primesc la:

Administrația Revistei „Sburătorul Literar“

BUCUREȘTI

STRADA SMÂRDAN, 4

și la librăria „Mercur“, București, Calea Victoriei, 27

Deasemenea se pot face Abonamente prin corespondență,
trimițându-se costul respectiv prin mandat poștal,
la Administrația Revistei.

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe adresa
d-lui E. Lovinescu, Strada Câmpineanu, 40.

IN EDITURA

„ANCORA“ ALCALAY & CALAFATEANU

sunt sub presă următoarele cărți ale colaboratorilor noștri:

I. Petrovici Simțiri rostite

Hortensia P.-Bengescu Femeia în fața oglinzii

E. Lovinescu . . . Critice, Vol. VI

Maiorul Gh. Brăescu Cum sunt ei (schife
umoristice).

SBURĂTORUL LITERAR

REVISTA LITERARA, ARTISTICA ȘI CULTURALA

DIRECTOR: E. LOVINESCU

SALUTUL

Am căutat mult înapoi pe cel dintâi Salut, ce va fi fost. Că-lătorie lină pe un parcurs nelămurit de plaiuri ale timpului și locului.

Nu aveam aripi și gândul meu nu era sbor, dar nava care îl purta și lopătarul care îl mîna erau, în lentă și grava lor purcedere, o plutire. Orice pornește din energii ca să se îndrumeze, chiar dacă nu are aripi, e Aripa. Nu fâlșăit eteric și ușor, ci vâslă legată strâns de umărul oricărui gest al gândului, al suflului, al voinței cu care ele împing în valul eternelor împotriviri.

Nedesuslăit am străbătut prin veacuri și am zărit prin ceață fâlșăitul penajelor ce se curbau în unda armonioasă, sau flutura-tul flamurelor ușoare pe țarmuri și balcoane; icoana pajurelor înălțate, înclinarea rituală și melodică a trupului, mândria înclinată a capetelor ce se pleacă, sau salutul rigid în armura nemîș-cării celei solemne — spre Preaslăvire.

Nu am ajuns cu gândul în oaza prinurilor oameni și nu știu ce înfățișare vor fi avut acei cari au desprins din făptura lor întâiul Salut. Dar înțelesul lui cel dintâi mi-a apărut.

Salutul s'a născut în fața Răsăritului.

— Am căutat apoi cum s'a născut întâi în suflet, în altarul lui primitiv, din tezaurul lui afectiv, neprelucrat, cum s'a născut gestul interior de slavă din a cărui mișcare, avântul, stângăcio, grația au asvârlit înafară Semnul. A fost în fața Răsăritului.

Deaceea decăteori pe decorul fundal al vieții noastre răsar zorile unei zile noi, sufletul ritual, are o mișcare lăuntrică a simțirii cași încarnată în forme tangibile. La ziua cea dintâi, la vorba cea dintâi, la privirea d'întâi spre misterul ce se naște, deodată cu tot ce răsare nou în templul cugetului, sufletului și muncii mâinilor noastre nevoelnice și minunate, trudite în lupta dintre nă-zuînță și îndeplinire — în ziua cea dintâi, sufletul învăluit în draperie sacră oferă zărilor promițătoare și misterioase, plâpânde și mărețe, mișcarea grațioasă, gravă, stângace, avântată a pri-mului Salut!

— Cine a simțit și își amintește, cine a simțit și a băgat de seamă care îi era simțirea, când a fost chemat la casa care se clădește să atingă cimentul puhab al temeliei din care se va închea durata ei, să dea cu ciocanul delicat pe piatra modelată,

ușoara lovitură din care se vor naște ecourile zidurilor ce au a crește — Acela știu că esența religioasă a omului — aceeași de la cultul idolatru al pietrei până la cea mai înaripată religie a cugetărilor abstracte — dă atunci un fior solemn, și spaima aceea a sângelui care se cheamă emoție și care este un salut adus Templului.

— Cel dintâi care, sfredelind sufletul lui în chipul pietrei a adus-o la zidirea unei case, a jerfit harul egoismului său pasionat pentru gestul sociabil care adună pe oameni și roadele lor cultivate din tainică hărnicie, la piața sacră a bunului comun, —

Acela a învățat desfătarea și durerile împărțirii și dăruirilor de sine. S'a părăsit pe el și s'a închinat căminului în a cărui splendoare totală își iubește piatra și se iubește în ale tuturor; iar Palatul colectiv și Spiritul care îl stăpânește, sunt Patria cu altara, unde își va poposi jerfele și bucuriile.

— Pe o planetă mobilă și în timpul limitat, trecători nestatornici pe căi nedeslășite, suntem făcuți să ne statornicim înșipși adânc în dragostea și credința locului și eternității.

Pe drumul ales umblăm încrezători, într-o pornire sigură și coaja subțire care ne poartă povara uriașă a aspirațiilor imponderabile, ne pare o podea nestrămutată sub pașii zornici sau ostenți încercuși aceleiași parcurs.

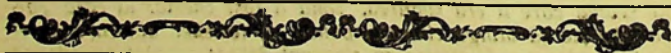
Totuși știm că drumurile se rup la răspântii și cotind deschid neașteptat pânza nouă a altui orizont acelorași idealuri.

Totuși știm că ne poartă o punte călătoare care, deși o cărmuim, ne trage la un fărâ negândit, și apoi se sloboade pe ape subț ochiul nostru umed de nostalgia amintirilor pe care le duce cu ea la larg.

Stăm la răspântie în fața drumului nou. În portul (necunoscut) unde am ancorat sunt adunate navele plutitoare ale energiilor care poartă aripa masivă și lină a aceleiași sbor. Stindardele familiare sunt un semn de raliere și steaguri noi se înclină printre ele. Pe bord aduc piatră cimentară, în față le stă cheiul unde se va clădi casa comună a muncii celei înputernicite din suflul zărilor apuse și din aspirația pură a noilor orizonturi.

Reclădim! Sufletul religios simte mișcarea care a desprins din puterile afective Semnul — Sufletul năvălit de spaima emoțională a sângelui — chemat să așeze piatra modelată la casa cea nouă a căminului comun, — țe-l va lubi în toți, și pe toți în el — își falsifică gestul înaripat, gestul cași întrupat, din care la zăra cea dintâi, cu fața întoarsă spre Răsărit, avântată, stângace, gravă duioasă, pornește ofranda primului Salut.

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU.

NOAPTE DE CRĂCIUN

Crăciunul

aşa cum îl serbam acas'odinioară
în sala de intrare lângă scară,
în sala cea cu ziduri căptușite
de stofe verzi eșite
brodate 'n flori de aur stins;
și cu tavanu 'nalt și zugrăvit,
dar nu destul de 'nalt ca să nu 'ndoae
semeșul brad cu vârful 'nmugurit
și 'mpodobit cu ramuri ce te 'mbie
ca un Hristos ce chiamă copiii către
dânsul;

Hristos cu degete de ceară luminoase,
în jurul cărora 'nvârteam o horă lînd
ca cântece evlavioase ce suspină
și carg încet și limpede
și proaspăt ca o apă cristalină.

Crăciunul

cu porloace însoțite
și mere rumenite,
ce, sub ghirlande de bețeală argintie,
atîrnă greu pe crengi mirositoare
și-șteaptă gurl nerăbdătoare
să vie
să te muște.

Și jucăriile cu rînduială așezate
la rădăcina pomului aprins;
mănușele nevinovate
ce falsăde 'n văzduh ca să le ceară;
și ochii vii ce-ateargă după ele
și se uimesc
și cresc,
se umezesc de feteire
și luminează casa
mai mult ca lumînările de ceară.

Și peste tot,
privirea mamei șiruind de dor
sub părul negru și strălucitor,
privirea mamei ce se simte bine
cu droata de copil foșnind în

(preajmă-i,

întocmai ca o floare ce se 'nvoaltă
când simte 'n juru-i zumzet de albine.
Alături, mătușa 'naltă, înfepată,
la față și la port strălind,
cu ochii 'nchiși de răs înăbușit
și cu volane mari de muselină.
Și unchiul mic și gras, rotund la față,
din via boarească pe sfărșite,
care radea de se cutremură tavanul
și ramurile bradului mișcau
și acele sunau.

Dar într-o vreme se lăsa tăcere
pe buze și pe gând:

și lumea se răria,
și sala pe 'ndelete se goliă;
și doamna 'nfofolită ce mîlșumia
(plecând

și 'n ușă cîrpiată
lăsa să intre 'n casă c'un vîjlit de
/viscol
mirosul crud de nea.

Și 'n sala tapetată cu piele de Cordova
sub lampa olandeză de alamă,
cum ne priveam atuncea, mamă,
la nesfârșita cină de Crăciun.

O, mamă bună,
mai știi când ne urcam pe scară
împreună,
după masă,
cu pasul obosit de-atâtea daruri;

când ne treceai prin plete mână la
 /subfire
 și apoi ne sărutai prelung pe frunte,
 cu-o sărutare-atâta de fierbinte
 că o simțeam târziu,
 pân'odormeam în patul meu,
 cuminte.

Și iată,
 toate mi-au trecut prin gând
 în noaptea asta de Crăciun
 pe care o ascult încet curgând
 la masă cu-o pribeagă din Rusia.

Am povestea de viața-i sbuciumată:
 Simțeam cum gândul-ei aleargă
 sbor nebun;
 și se gândia, pe semne, la Crăciun
 la ea acasă
 dar nu mi-a pomenit nimic la masă
 de teamă, poat', să nu gândească și cu
 /la fel.

La noi acas'acum... E mort Ionel,
 El, cel mai bun și mai scântelețor:
 și ceilalți, pân' la cel mai micuțel,
 sunt duși la carte
 și n'au venit acasă: nu li-l dor
 și li se pare culbul prea departe..

Și dacă totuși au venit,
 Tu bradul tău nu l'ai gătit
 că nu e El;

El, care-l simți în preajma ta,
 așa de-aproape și lipit pe sân,
 că de-ai aprinde pomul de Crăciun
 ai înțelege dintr'odată ce departe-i.

Și știu, acum stai singură la foc,
 pustie și umilă.
 Cum s'a trecut povestea noastră bună
 și culbul cum s'a spart!

Mai adineauri,
 cum stam la masă cu pribeaga,
 golind paharul până 'n fund,
 ce mi-a venit
 să-mi razim capul
 de umărul-i rotund,
 Dar mi-a fost frică, mamă!

Și dintr'odată s'au pornit să sune,—
 rostogolindu-și grindina de-aramă
 pe coperișurile mute și sanore, —
 clopotele... întâi puține, apoi tot mai
 /multe.

Și ea, a stat tăcută, să se-asculte.

Și-atuncea capul fără vrere, mi-a
 /picat

pe umărul ei bun;
 și ea, strălucind, — cum să-ți spun? —
 s'a tulburat de-o mare 'ndăiozare,
 s'a aplecat cum te plecai spre mine
 și fără să 'nțeleagă bine,
 m'a sărutat pe frunte, mamă!

MARCEL N. ROMANESCU.

Crăciunul anului 1920.
 Roma.

CĂINII DE RĂZBOIU

Satul Florești, împrăștiat ca toate satele de munte, se ascundea între coline, pus parcă la adăpost de vremuri grele. Numai câteva case despărțite prin curți mari înecate de boz eșiseră la drum mai îndrăznețe să reprezinte școala, primăria și postul de jandarmi strânse în jurul cârciumii și ocupate fără împotrivire de regimentul venit să întărească frontiera.

Dela popotă, după masa de seară, prelungită și înveselită de aceleași motive, ofițerii, interpelându-se cu râsete și glume cu cheie, se răspândeau la voia întâmplării, care li rânduisese în cantonament. Curând, luminile ce mai licăreau ici, colo printre fagii uriași, se stinseră una câte una, ofițerii se culcară și ei, și satul liniștit adormi în fine, respirând ușor în freamăt de codri.

Deodată, goarna unui soldat iscusit răsună în puterea nopții, turburând văile, sunând precipitat, nerăbdător „chemarea ofițerilor”, în lătratul furios al câinilor eșiți la poartă, cu copii, cu femei, cu lumea toată.

— „Unde ești mă?”

— „Cine ne cheamă?”

— „Unde ne adunăm?”

— „Numai *don' comandanți de companie* să poștească la *școală* la don Colonel”, deslușia nevăzut gornistul.

— „Ofițerii ceilalți nu?”

— „Nu, nu”.

— „Păi de ce ne sunași pe toți, idiotule?”

— „Așa am primit ordin să sun pe toți domnii ofițeri”.

— „Păi ziceai că numai căpitanii, de ce n'ai trimes agenții de legătură, boule?”

— „Dar cine știe pe unde s'au culcat, i-a căutat și don colonel...”

— „Eu v'am chemat, eu... poștiți aci la mine, nu face nimic, veniți cu toții, cu atât mai bine dacă a venit toată lumea. Aprindeți o lampă... aveți lămpi?”

— „Avem, da le-am lăsat în cantonament”.

— „Pău!... De ce, domnilor, de ce? Se poate? Astea sunt timpuri de războiu. Trebuie să le aveți în tot momentul asupra d-voastră că d'aia le zice de buzunar. Du-te, domnule, și o ia pe a mea, vezi că mi se pare e pe masă.”

— „A d-voastră n'are baterie, știți că n'a funcționat nici ascără”, aminti aghiotantul regimentului.

— „Așa e, bine zici. Înseamnă d-ta să nu uiți... să trimetem la București să ne ia câteva baterii de rezervă. În fine, nu face nimic... am vrut să vă citesc un ordin telegrafic extra-urgent și cu mare precădere, pe care l-am primit acuma și pe care vi-l repet negru pe alb: „Raportați telegrafic unde ați ajuns cu câinii de războiu...”

— „Care câini?”

— „N'avem câini”

— „N'a fost niciun ordin”

— „Vă rog, lăsați, n'am terminat, vom discuta pe urmă... „luați măsuri”... ascultați domnilor? „Luați măsuri pentru a crește doi porci de companie.

Comand. Div.

G-ral Grozavu

— „Nu se poate!”

— „Imposibil!”

— „De asta ne arde nouă!”

— „Tăceți Domnilor, nu vorbiți copilării, cum să nu se poată dacă e ordin? Și apoi trebuia să vă așteptați... N'ați primit botnițe și bice?... Alea nu erau pentru tăntari!... Și broșurile relative la dresajul câinilor de războiu ale Marelui Stat Major, le-ați uitat?... Alea erau pentru D-voastră, ce ați făcut cu ele?”

— „Sunt în magazie.”

— „De ce le țineți în magazie, pentru Dumnezeu?”

— „Păi unde să le ținem?”

— „Să le citiți, nu să le țineți în magazie. Acum ce raportăm diviziei?... Cum o întorci, maiorule?!..”

Maiorul, vechiu în serviciu, îngrășat peste fire și puțin asmatic, șueră liniștit: „Este câini berechet!”

— „O fi da nu-i avem noi.”

— „O să avem și noi — dați drumul oamenilor în permisie și la întoarcere să aducă câinii”,

— „Și porcii”, adăogă un căpitan vechiu în grad, sedus de rentabilitatea ideii. „Creștem și pentru noi”.

- „Și porci, desigur”, întări răgușit maiorul.
- „Da, cine-i plătește?”
- „Statul, cine o să-i plătească?”
- „Dacă aprobați să se ducă oamenii în concediu, în trei zile avem câini”, se prind entusiasmați căpitanii.
- „Ce trei zile, domnule? Eu i-aduc pân' diseară, am și ochit unul”.
- „Domnilor, nu așa, fiți cu băgare de seamă! Câinii au drept la hrană, câte un leu și douăzeci mi se pare... după cum vedeți ordinul e serios. Să nu furați câinii oamenilor, să ne facem de răs...”
- „Lăsați pe mine, dacă i-o mai cunoaște...”
- „În sfârșit, treaba D-voastră, atât vă recomand, să fie tineri și de rasă mare, ciobănească. Să nu mi-aduceți cine știe ce javre.
- „Cui îi dăm în primire?”
- „Asta e iarăș o chestiune importantă, cui să-i dăm?”
- „Să-i dăm lui Georgescu, el e cu sporturile”.
- „Domnule colonel, eu nu mă pricep, n'am dresat câini în viața mea”.
- „Nu-i nimic, ai ocazia să înveți acum; și apoi d-tă umblă și la vânat, mi se pare?”
- „Umblă, umblă...”
- „Are și pușcă”.
- „Astă iarnă a împușcat o capră”.
- „Domnule colonel, dați-mi voie”, încercă să protesteze disperat sublocotenentul.
- „Am terminat! Părăsiți obiceiul de a vă eschiva dela orice însărcinare”.
- „Să-i dăm și purceii...”
- „Aia îi iau bucuros”.
- „Te cred...”
- „Lăsați gluma... la revedere, domnilor”.
- Câteva zile mai târziu, pe o dimineată plăcută de munte, colonelul, în ținută de campanie, se plimba în mijlocul unui orașel de vile lilipuțiene răsărite ca prin farmec în curtea primăriei, așezată chiar la marginea șoselei. Șaizeci de căsuțe cu săgeți și strășini dantelate, cu coperișul în patru ape, adăposteau 120 de câini ale căror nume războinice de : Glonț, Cartuș, Pistol, Foc, etc., scrise cu litere agățătoare pe frontispiciul villelor, de forme și mărimi variate, ne-ar fi îndemnat numai ele

singure la ofensivă. Pensionarii, corciturii de ogari cu coada covrig, dulăii flocoși cu bucle pline de scaefi, cățele cu țatele supte, câinii de toate neamurile, proaspăt amputați de urechi și coadă și arși apoi cu fierul de sanitariii companiilor, câinii bălani, negri, tarcați sau cafenii ca urșii, tunși de tot ca englezii sau ca lei numai pe jumătate, așteptau ferecați în lanțuri să ducă cartușe pe linia de foc, să descopere răniții pe câmpul de luptă sau să plece furiați în patrulare. Dar senzaționalul acestei pregătiri războinice îl prezenta, fără îndoială, o pereche de cățelandri, potriviiți în păr și la statură, înhâmați cu pieptare roșii la roatele unui cărucior de copil, cu clopoșel la oiște și care la întoarcere, târau la vale chiar pe sublocotenentul Georgescu, dresorul lor, în admirația, pișcată de invidie, a ofițerilor eșiți în pragul popotei. Decorul îl complecta soldații volnici aleși pe sprânceană, înarmați cu bice scurte și cari străjului vilele, ca pe niște locuințe ministeriale, călcând regulat în străchinile cu apă, așezate pentru câinii la ușa lor. Tactician iscusit, colonelul nu-și băgase în acțiune toate forțele sale. Menajase generalului o surpriză: *parcul purceilor*, unde vre-o optzeci de godaci, roz-albi spălați cu peria, cu cerceluși de lână roșie la ureche, urma să-l cucerească definitiv. Spre mai mare siguranță — în războiul trebuiesc prevăzute toate — doi grăsuți fuseseră sacrificați pe altarul popotei.

Colonelul, vădit încântat, fierbea de nerăbdare în așteptarea generalului, care urma să pice dintr'un moment într'altul. Succesul era asigurat. Din informațiuni culese cu diplomatie, niciunul din regimentele diviziei nu mobilizase câinii de război. Dar nici-o fericire nu este completă și orice speranță — se știe — are punctul său negru. Un lucru mic în sine, care nu prezenta nici-o însemnătate față de strategia pregătirii, îl enerva pe colonel mai mult de cât ar fi fost rezonabil: pensionarii se retrăseseră ca melcii în găoace, vilele păreau pustii. Colonelul ar fi voit să-i vadă șezând cum știm cu toții că șed câinii: unii așa, alții cu botul pe labe, la rând, în pragul căsuțelor ca la fotograf.

— „Scoateți câinii la iveală mă, ce i-ați băgat așa înăuntru“.

— „Trăiți, don' colonel, se bagă ei singuri... de căldură...“

— „Dac'or sta așa și când o veni generalul, ne-am pri-copsit“.

— „Nu stau, don' colonel, îi scoatem noi“, răspund sol-

dații, strângând coada biciului, cu mâinile lor nădușite. Un trămbițat prelungit cu artă, întrerupse convorbirea, se sfărâmă în bucățele, lovindu-se de stânci, vestind tutulor sosirea generalului. Colonelul plecă grăbit la raport, îngrijat, nesigur, fără speranță. Inspecțiile, reflecta el înconștient, sunt ca și examenele: cazuri uneori când te crezi mai bine pregătit...

— „Domnule general, regimentul 180 infanterie, cu un efectiv de 3500 de oameni, 200 de cai și 120 câini de războiu...”

— „Bravoo! aveți și câini de războiu?!” întrerupse generalul schițând un salut. „Foarte bine. Ești singurul regiment, care ai executat ordinul meu. Ii ai de mult?”

— „Nu tocmai... să vedeți, cam de vre-o două luni. A trebuit s'alegem”.

— „Aaa, foarte bine! Atunci ai început și dresajul?” întrebă generalul satisfăcut.

— „Mdaa... relativ, domnule ghegeneral, știți, câinii ciobănești sunt răi, foarte răi... și încăpățânați!...”

— „Trebuie luați cu binișorul... lăsați-i încet, sfătuia generalul, plecându-se cu precauțiune să vadă câinii din cușcă. Ham, ham, ham! Și doi dulăi cu părul sbârlit, cu colți de crocodil se repeziră cu atâta furie, că generalul plin de spaimă, gata să fie sfâșiat, abia avu timpul să-și ferească pantalonii.

— „Nu's dresați”.

— „Domnule general...”

— „Nu i-ai dresat deloc...”

— „...vă închipuiți și d-voastră...”

— „Ei nu trebuie să se repeadă la Români; să sară asupra dușmanului, să nu se dea la noi. Trebuie pedepsiți și pedepsiți imediat, asupra faptului” și consecvent acestei reguli pedagogice, răcnind amenințând cu sabia dela distanță: „Marș!”

— „Cine îl puse, doamne?! ” avu timp să se întrebe desperat colonelul și se luă fugind pe urmele generalului, urmăriți de câțiva dulăi de stână, cari scoși samavolnicește din cuștile lor, rupând sgardele putrede, săriră într'un elan de solidaritate în ajutorul tovarășilor cu cari de altfel se și încăerară într'o larmă asurzitoare.

— „Nu i-ai dresat”, reproșă gâfâind generalul urcat pe prisma unei case.

— „Domnule general, vă rog să credeți, s'a întrebuințat toate metodele...”

— „Nu's dresați... deloc”.

— „Depinde de temperament... cari sunt mai docili... am unii, să vedeți și d-voastră. Armașu!...

— „Ordinați!”

— „Chiamă pe d-l sublocotenent Georgescu. Să vină cu Orest și Pilad, știi, câinii cu căruciorul... să-i prezinte lui don' ghegeneral”.

Dar Oreste și Pilade se prezentară singuri, venind dinspre câmpul de instrucție, într'o fugă dezordonată, sfărâmand căruciorul de pietre, alergând, scheunând, cu limbile scoase, cu ochii strălucitori, după un măgar ce fugia și el cu coada în sus, sbierând cât îl lua gura.

Ceva mai departe în urma lor, călărind ca pentru întâia oară, apăru dresorul, sublocotenentul Georgescu, silindu-se zadarnic să pună calul în galop. Filmul trecu ca un meteor sub ochii generalului, care supărat, plecă fără ziuă bună. Colonelul se îmbolnăvi de gălbinare.

În toamnă, când s'au făcut propunerile de înaintări în armată, generalul l-a votat *bun în grad* și, firește, colonelul, la rândul său, n'a propus pe sublocotenentul Georgescu la avansare. Iar mai târziu, când comandamentele, prin circulări repetate, îndemneau regimentele la cea mai mare economie, colonelul a dat următorul ordin:

„Având în vedere circulara M. de R. No. 118564 comunicată cu ord. Corpului de Armată No. 73520 transmis direct de Divizie cu ord. No. 8751, ordon:

Urmând ca regimentul să facă cele mai mari economii pentru a nu depăși alocația de hrană, companiile vor demobiliza câinii de războiu, trimițându-i imediat la vetrele lor.

Comandantul Regimentului,
(ss) Colonel Merișor

— „Dar hrana lor până 'n prezent, cine o plătește?” , întrebară într'un glas comandanții de companie.

— „Nu vreau să știu nimic, treaba d-voastră”.

EPILOG

Regimentul a plecat fără câini la mobilizare.

Purceii, să nu fie de deochi, crescuseră cât niște viței.

GH. BRĂESCU.

AMINTIREA

lui LIVIU REBREANU.

E noapte și plouă afară
 Și plouă și'n sufletul meu,
 Pereții mi sugrumă odaia,
 Ca plumbul mi-e gândul de
 greu.

Imagini, aduceri-aminle,
 Perdute'ngropate pe veci,
 Acum se trezesc,—prin ruine
 Danșează în zbor liliaci.

De flori cucerită-i grădina
 Și-aleargă prin ea un copil,
 O ceată aleargă să-l prindă
 Și cântă și râde April.

E masa de cărți încărcată
 Și-o umbră veghiază târziu,
 Ce tristă e viața, departe
 O cale străbate-un pustiu.

Trec anii și-o zână apare,
 Frumoasă ca ziua, un crin,
 Deșarte iluzii de-o clipă,
 Potirul e plin cu venin.

Dariată-lajuns în splendoare:
 Puternic, viteaz ca un zeu,
 La toți, deopotrivă, aruncă
 Ghirlande de roze, mereu.

Și iarăși de cărți încărcată
 E masa, și-i singur cu el,
 Sub lampă, pierdut prive-
 ghează,
 Pe umeri cu-o stâncă de oșel.

Pe grinzi, pe tavan, prin
 unghere
 Tesut-au păiajenii cort,
 Coboară 'ntunericu-n voaluri
 Și visul deapururi e mort.

Pereții mi sugrumă odaia,
 Ca plumbul mi-e gândul de greu,
 Și plouă de-un secol afară
 Și plouă și'n sufletul meu!

AL. T. STAMATIAD

DIAMANTUL

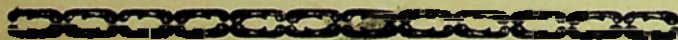
Din praf și din noroi pietrificat,
Din humă ești, ca mine, zămislit,
Și totuși bobul tău e strălucit,
Iar eu sunt trist, sunt trist și 'ntunecat.

Te desgropăm din beznele adânci
Și totuși vii senin și plin de soare,
Iar eu, — o viață 'ntreagă, sus pe stânci,
Intind spre ceruri brațe rugătoare,
Cerșesc, întreb și plâng în infinit —
Și tot rămân de soare văduvit.

Ești zămislit ca mine din noroi
Și totuși — cât abis e între noi!
Tot chaosul țărânei te-a visat
Pe tine doar curat, și alb, și mut;
In mine-aceiaș fire a turnat
Intunecime și necunoscut.

Ești lacrima pe veci incremenită,
In care se reasfrânge Dumnezeu,
Ești bucuria lui nemărginită!
Iar eu — ce sunt? Durerea lui sunt — eu?

A. DOMINIC

Epilogul matchului Carpentier-Dempsey

Toată lumea a fost informată și agitată, acum două luni, de matchul, ajuns celebru, între americanul Dempsey, și francezul Carpentier. Lupta de box care a avut loc în Statele-Unite, se dădea pentru campionatul lumii și, se știe, Europa a fost făcută Knok-ut, în persoana lui Carpentier.

Matchul acesta interesează în mai multe laturi curiozitatea noastră, nu în sine, adică în spectacolul desfășurării lui, ci pentru psihologia spectatorilor din ambele continente, rămasă în tot timpul jocului, fără armură, descoperită.

Se știe proporția pe care a luat-o evenimentul. Zeci de mii de oameni au sosit din toate colțurile lumii; reprezentanții a patru sute de ziare; o sută de cabluri telegrafice din care câteva zeci se legau peste ocean, în Europa; enormele pariuri puse pentru și împotriva: comunicarea înfrângerii la Paris, douăzeci de minute după match, prin aeroplan. Ziarele pariziene vorbeau de emoția populației din Paris și de doliul național suferit de Franța. D-na Carpentier a fost repede interviewată și femeile — ascultați adevărata istorie — au plâns.

Explicația emoției nu e poate prea dificil de aflat. Să ne amintim de teoria „mitului social” așa cum îl construia Sorel, sau de acela a „mitului revoluționar” cum îl construiește J. Richard Bloch. Mitul e o antitează socială. Un fenomen de libertate și în același timp de miraculos se opune din când în când, în rari răstimpuri, orelor de muncă monotone și zilnice. Mitul, ca fenomen, nu are nici-o valoare; valoarea lui stă în reperculsiunea lui, în fecunditatea reprezentărilor lui, în posibilitatea lui de a excita sensibilitatea — dar numai pe cea colectivă. E un triumf al instinctelor — o sărbătoare a instinctelor — o creștere a forței vitale din om și mitul e cu atât mai puternic, cu cât creșterea instinctelor e mai covârșitoare. Se poate acum lesne bănuî că sunt miturile la antici. Serbările dionisiace, importate de Greci din Asia, și bacanalele romane, ne oferă un spectacol pe care viața modernă îl ignorează cu totul. Gloatele porneau cu trupul gol și cu frunze de pampre, cu thyrsul în mână, înaintea. În ziua aceea de beție și de fornicăție, ciroul s'a deschis și legile moralei au căzut, cași cele sociale: la Romani dispărea brusc diferența între stăpân și sclav.

Cu căderea lumii antice, creștinismul a adus pompa catolică. Dacă Atila a căzut în fața episcopilor cu odăjdii și mitre, nu trebuie considerată într'insul teama Dumnezeului iudov. Atila a fost învins de *mitul* creștin. Mai târziu, după Renaștere, odată cu moartea mitului creștin, dăruit de Luther și de Reformă, (astroave s'au mai prelungit prin Lourdes și au mai persistat în Roma) prin câteva părți ale Europei s'a născut *Carnavalul*. Mitul acesta grațios e față de serbările lui Dionysos, celace este un budoar de Fragonard, lângă o Kremessă a lui Rubens. Dar „car-

navalul a murit" și el: J. Richard Bloch ni se plânge de asta, într'un întreg volum, apărut recent. Carnavalul a murit: Napoleon, ca să epateze cu gloria lui militară, a inventat tot fastul paradelor ostășești moderne. Deatunci, mitul inerge din ce în ce mai rău, a devenit din ce în ce mai oficios. Astăzi, mitul în loc să fie fenomenul care canalizează întreaga aspirație a unui popor, în loc să poată îngloba o epocă omogenă (epoci în care se nasc de obicei clasicismele și epopeia) s'a scurtat până la evenimentele sociale: meetinguri, concursuri de aviație, scrutine politice. Georges Sorel, voind să propue un singur scop pentru forțele proletare, a știut bine că singura putere care exaltă activitățile și le înnoadă, e mitul social. Dar priviți la ce a ajuns serbarea lui Dionysos; numai o semnificație; atât: e greva generală.

După atâtea ocol, sub care copac, vom găsi banca, unde ne așteaptă repaosul și umbra? Să fie asta totuși singura explicație a interesului masselor, pentru match.

Valoarea de mit a matchului? Nu, nu e mitul singura importanță a luptei de box și nu e singura ei semnificație. Înfrângerea lui Carpentier a fost socotită de ziar și de publicul francez, o înfrângere națională. Opinia aceasta cere mai mult decât un surâs; e mai mult decât o stupiditate; în nuca bănuită găunoasă, e miezul ascuns al unui sens superior.

Să schimbăm puțin termenii problemii. Să presupunem pe Dempsey lacedemonian și pe Carpentier, atenian. Carpentier a fost bătut? Nu șovălesc să consider Atena bătută. E o rușină națională, gimnaziile se vor închide, cetățenii vor blestema în agora, în timp ce, sub mășini, vor discuta cazul, peripateticienii. Atunci dece — transpusă — istoria devine ridiculă la Europeanii și, doliiul Franței", o expresie absurdă? Pentru că Grecii știau valoarea mușchilor și frumusețea trupului gol. Copiii e crescut în școala de gimnastică, exercită în palestră, aruncă discul, se întrece la alergare, la parte la jocul olimpic. În timp ce în Europa slăbănoagă și pipernicită, cu un ceas de gimnastică pe săptămână în școală — omul voinic care constituie pe boxeur și pe atlet, e o hipertrofie — atletul reprezentând altceva decât gimnasticul — adică divina proporție a tuturor membrilor.

În Europa, boxeurul e un miracol, o anomalie, un ichtiosaur — posesia sau lipsa lui, nu e o glorie și nu e pagubă. La Greci gimnastul sau discobolul sunt produsul educației comune — sunt rezultatul unei vieți sociale și unei filozofii sociale. Biruitorul la jocul olimpic e colegul meu de gimnaziu, e vecinul meu dela disc, e tovarășul meu din cuadrigă — e reprezentantul (mai întreg și mai deplin), dar reprezentantul mușchilor mei, mușchilor Atenei.

Deaceia Europa a putut spune prostia că se bizula pe Carpentier împotriva lui Dempsey, fiindcă socotea că va învinge cel mai inteligent. Oat e de superficial mitul! E adevărat că Sofocle a biruit la jocul olimpic — dar nu la tragedie, cu geniul — ci la alergare, cu picioarele.

Civilizația modernă n-ol nu cunoaște trupul gol — cum s'ar putea nutri cu spectacolul pe care trupul gol îl naște? Deaceia singura artă care e complet *depaysată* actualmente e sculptura. Se pare că sculptura nu poate trăi decât din nud — și pentru asta, poate e singura artă, care se mai leagă de burloul artelan-tice. Sculptorul antic însă, dedicându-se nudului, se dedica unei realități naturale. Omul gol circula împrejurul artistului. Omul era învățat cu ordinea și armonia mușchilor, cu linia și curba, arcul și plinitudinea. Sculptorul copia sau măria — mutila sau vindeca o realitate. Europeanul nu vede aproape niciodată nudul; la plajă, sau la bale, când îl întâlnește, îl găsește ori ofțicos, ori fiasc. Trupul femeii îl vedem mai ades gol, dar câte săptămâni își păstrează femeia linia tânără și fermă? Și apoi — des-pulați de dorință — există un trup de femeie cu adevărat frumos?

Sculptorul modern, ca să île flresc, ar trebui deci să-l mo-deleze pe om, cu șoșoni, cu blană și cu umbrelă. Câteodată le pune chiar, când creștinismul îl amintește, la timp, pudoarea: Jupiter poate fi făcut sexuat și gol; Mareșalul Ney însă, în sta-tuia lui Rodé trebuia costumat. Rodin poate modela, după pilda atică o gândire goală sau un simbol gol: Burghesii din Calais, sunt însă toți în mantii. Că nudul e acum artificial asta a înțe-les-o Rodin: deaceia avea în atelierul lui o sumedenie de modele, care nu aveau altă ocupație, decât aceia de a se plimba, goale. Ochiul sculptorului se odihnea astfel și se familiariza cu bucata de natură, pe care inteligența lui o furase Atenel.

Iată dela o simplă luptă de match, puse din nou, față în față, civilizația grecească și cea modernă. O civilizație profund spațială și una profund de durată. Poate spune ce-o vrea Spen-gler: civilizațiile nu sunt identice. Sunt omoloage, spune Spengler, și cutare fenomen din istoria celei dintâi, se reînnoiește în istoria celei de-a doua. Dar cum pot fi fenomene identice în civilizații deosebite? Omoloage, da — în sensul matematic al unghiurilor, calculabile — dar nu în conținutul lor. O civilizație are o durată stabilă, o curgere între două pârghii fixe, cu elanul mental limi-tat, cu posibilitățile ordonate de mai înainte. O civilizație e des-fășurarea unei forțe biologice: inteligența totdeauna egală cu sine și din putințele căreia e exclus hazardul. E constanța inte-lectuală, de care vorbește Remy de Gourmont, după Quinton, *constanța reacțiunilor și posibilităților intelectuale — nu aceia a con-ținutului*.

Bergson spune în primul lui volum, că psiho — fizica va exista în clipa când se va stabili că două senzații pot fi egale, fără să île identice. Noi am voi să insinuăm că civilizațiile sunt toate egale, fără să île identice. Când oare ne va veni în ajutor și psiho — fizica?

B. FUNDOIANU

D. CARACOSTEA : Poetul Brătescu-Voinești

Pedantismul, aceea trăsătură distinctivă a profesorului de românește care face critică literară, își găsește în volumul de față cea-mai fericită exemplificare. Plecat dela prima treaptă formală, respectabilul dascăl își duce laborios bagajul pedanteriei. Ajuns pe ultima, se pomenește cu bocceluța goală. Pe cele 5 trepte ale bunei lecții de limba română elevul de clasa șaptea zărește atâtea boarfe pestrițe.

Dascălul e pedant și bățos. Grandiosul e cadrul în care se mișcă, perspectiva care îl atrage. Termenii mari — explicație științifică, literatură universală cu diviziunile sud-est și nord-vest europene, viața culturală a omenirii, valori omenești, apoi promisiuni savante ce se vor realiza toate la locul potrivit — zăpăcesc pe elevul de liceu.

Știința dascălului care se agită din greu pe catedră îl uițește. Repetițiile nesfârșite, amalgamarea tuturor cunoștințelor, lipsa de sistemă și de simplificare a cestiunilor sfârșesc prin a-l distruge. La sfârșit, rămân cu impresia unei cumplite nopți bătute de cauchemaruri.

Dascălul nu e artist. De aceea urăște pe cel care scrie frumos. Stângăcia expresiei, încetineala generală a formei vrea să o compenseze prin erudiție. Adeseori ea este efină. Totul îl miră, totul i se pare nou și vrednic de a fi relevat. În modul cum o faceare nălvitatea celui care crede că a descoperit America. La fiecare pagină va căuta prilej de parafrază. Bagatelele i se par gluvăe-ruri. Fetişist cum este, opera și autorul predilect îl extaziază chiar în cele mai criticabile părți. Pretutindeni o explicaie a slăbiciunilor, o schimbare miraculoasă a defectelor în calități.

Molière în ale sale nemuritoare *Femmes Savantes* a schițat un asemenea tip: prețioasele cari leșină de plăcere la citirea fiecărui vers din cel mai stupid sonet pe care l-a scris poetul favorit, Trissotin sau al său *Sonnet à la princesse Uranie* (sur la fièvre) smulge strigăte de admiraie nemărginită femeilor savante care îl ascultă recitând.

Béatrice :

Ah! tout doux, laissez moi, de grâce, respirer.

Armande

Donnez nous, s'il vous plaît, le loisir d'admirer.

Phéaminte

*On se sent, à ces vers, jusques au fond de l'âme
Couler je ne sais quoi qui fait que l'on se pâme.*

Armande

Madès la sortir, quoi qu'on die

De votre riche appartement.

Que riche appartement est là follement dit!

Et que la métaphore est mise avec esprit!

Phéaminte

Faites la sortir, quoi qu'on die

Ah! que ce quoi qu'on die est d'un goût admirable!

C'est à mon sentiment un endroit, impayable etc. etc.

D-l Brătescu-Voinești e diformat în studiul ce l'a consacrat d-l Caracostea. Treacănd peste absurdul atitudinii, peste materialismul ei, judecata în sine a operii păcătuiește. În primul rând un e distinsă partea de pură creație a d-lui Brătescu-Voinești de literatura d-sale. Poezia cu literatura se contopesc amândouă în admirația neașteptată a criticului. Pe acelaș plan sunt puse toate bucățile. Pentru toate aceleași accente :

Mais, quand vous avez fait ce charmant quoi qu'on die

Avez-vous compris, vous, toute son énergie?

Songiez-vous bien vous même à tout ce qu'il nous dit

Et pensiez-vous alors y mettre tant d'esprit?

(Ibidem)

Opera D-lui Brătescu-Voinești a avut ca prim critic de mai lungă întindere pe D-l G. Ibrăileanu. D-sa încerca cu ori ce preț să facă din acest scriitor un critic social. Opera D-lui Brătescu-Voinești era privită aproape exclusiv din punctul de vedere al teoriei inadaptabilității multora din eroii săi. De fapt scriitorul atrăgea simpatia noastră asupra firilor delicate pe care contingentele etico-sociale le strivesc adeseori. De aci până la gestul răsunător al unui scriitor care cu biciul în mână lovește în stălpul societăților e o distanță prea mare :

D-l Brătescu-Voinești a avut nenorocul de a găsi criticii dispuși să vadă în tot ce scria lucruri mai de mare importanță decât acea pe care însuși le-o atribuia. De aci diformarea de care vorbim. Tot de aci lungimea studiilor acestor critici obsedați de anume idei, tot de aci fenomenul curios că datorită repetițiilor, exagerărilor flecăruil amănunt, aceste studii iau proporții ca cele ale D-lui Caracostea. Opera de dimensiuni restrânse a D-lui Brătescu-Voinești se pierde în voluminoasele cercetări neadaptate ei. Într-adevăr cu ce lucruri noi vine D-l Caracostea? Trebuie,

spune D-sa, cercetată personalitatea scriitorului; preferințele sale trebuiesc analizate, spre a vedea spre ce valori omenești se îndreaptă. Odată găsit centrul acestor preferințe — eroi umili cari își sfârșimă suferințele alese de răutatea omenească — a doua întrebare ce și-o pune criticul este: Cum realizează autorul în nuvelistică preferințele sale? Că nota dominantă e dulcea nimeni nu o contestă-o. Nu acesta era lucrul nou. Nu pentru a-l afirma din nou se justifică cele 100 pagini cel puțin de rezumare a fiecărei bucăți în parte și de pedantă înfolere în formule bombastice.

Dând tot și colo peste bucăți de humor, alte 100 pagini, alte rezumate alte parafrazări pretențioase.

Nicăiri esențialul, caracteristicul, viabilul cu adevărat pentru literatură.

În fine explicații tot atât de prețioase asupra condițiilor cari împiedică pe d-l Brătescu-Voinești să facă un roman din „*În lumina dreptății*”, determinându-l să se mulțumească cu o nuvelă. apoi întrebări pompoase rămase însă nerezolvate: concepția profundă despre viață a scriitorului este pesimistă sau optimistă?

Tipul Andrei Răzescu și sfârșitul lui, cu toate neverosimilitățile flagrante de psihologie și tehnică, sunt laudate fără seamă.

Oarba admirație nu permite criticului o bună judecată.

Ce quel qu'on die en dit beaucoup plus qu'il ne semble

Je ne sais pas, pour moi, si chacun me ressemble,

Mais j'entends là-dessous un million de mots.

(Philaminte).

Acestea sunt lucrurile în jurul cărora se învârtesc cele peste 250 pagini ale volumului.

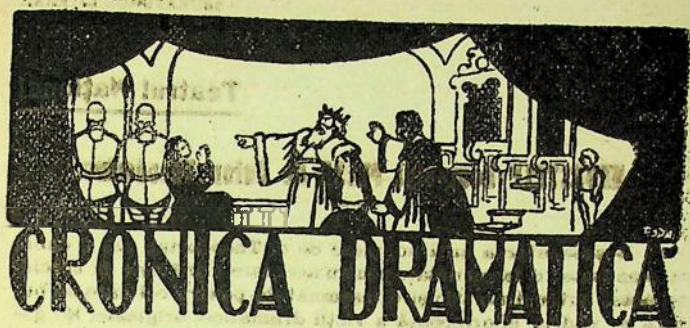
Acum spre încheiere: Ce a vrut criticul? Cităm din introducere *Critica și poezia* I. Al. Brătescu-Voinești:

„Gândind să arăt printr'un exemplu cum înțeleg să pun în lumina cuvenită acest bun suferesc al neamului, care este poezia noastră cultă, îmi propun să lămuresc întreaga creațiune de până acum a d-lui Brătescu-Voinești și apoi să-i fixes locu: în dezvoltarea literaturii noastre; deosebindu-mă de cei ce se s'au ocupat de acest scriitor, mă simt nevoit să caracterizez mai întâi scrisul criticilor de până acum cu privire la poezia noastră. În acest chip se va înțelege mai ușor de ce procedez în un fel și nu în altul.”

„Se va vedea cum istoria criticii noastre vădește necesitatea unei îndrumări pe care am putea să o formulăm scurt: pe lângă adevărata căldură estetică, mai multă lumină științifică în armonie cu cerințele de adâncire ale specialității și cu starea actuală a științelor morale înrudite.”

„Calea aceasta va apărea ca singura menită să ne scoată din apăsările diletanțismului și să redea totodată studiilor literare autoritatea necesară pentru a deveni în adevăr un factor viu în viața culturală a neamului, potrivit cerințelor literare ale vremii.”

MIHAIL JORJULESCU.

Teatrul Regina Maria

CHEMAREA CODRULUI de G. Diamandy

Începând cu „Înainte” și trecând la „Bestia”; Diamandy și-a urmat traectoria dramatică prin „Dolorosa”, fără ecclire.

Nu era un om de teatru, adică un observator al raporturilor felurite dintre oameni deosebiți prin cultură, prin viață, prin fatalități organice. Diamandy nu știa nici vedea, nici realiza.

Era în schimb un *cerebral*.

Pentru dânsul oamenii nu trăiau. Ideile trăiau înăuntru, se mișcau pline de o patetică realitate. Era un idealist, care ar fi negat existența pământului înfipt pentru a nu recunoaște decât „ideea” răsunării. E slăbiciunea și tăria teatrului lui, care ne transpune într-o lume imaginară de oameni, probleme și conflicte străine.

În „Înainte” ca și în „Dolorosa”, numai limba e a noastră; atmosfera e convențională. Lipsit de orice obiectivitate scenică, interesul spectatorului se refugiază în singurul lucru real: cionizarea unor postulate teoretice.

Frământând felurite probleme sociale sau estetice, Diamandy a luat față de ele o atitudine. Ca și în politică a fost și în teatru un cerebral atras numai de conflicte ideologice, pe care le exprima stângaci prin ineficace schițe umane.

În mijlocul acestui teatru inexistent ca realizare, *Chemarea Codrului* contrastează prin lipsa intenției intelectuale. Nu e totuși un teatru de observație obiectivă. E o pagină de evocație poetică, nouă pentru opera socială a lui Diamandy, și destul de proaspătă pentru a se menține în cadrele literaturii noastre poetice.

E. LOVINESCU.

Teatrul Național

NEVESTELE DOMNULUI PLEȘU de Caton Theodorian

Reprezentarea unei noi piese de d. Theodorian are o dublă însemnătate: o însemnătate pentru acei care urmăresc în special pe acest autor dramatic și o însemnătate pentru cel care se bucură de vădită efflorescență a vieții dramatice originale. Ne găsim în plină creștere, o creștere atât de grăbită și întreagă, încât în jurul teatrului a început să răsărească bazăitoare, o lume, apărută, de judecători de teatru.

Ziarele își au de mult fiecare omul lor inițiat în magia artei dramatice, și omul inițiat va veni a doua zi dimineață să ofere cititorilor țării acel fruct hibrid care s'a zămislit din gustul lui european în atingere cu fecioara dramaturgiei române — încă mincă. Și spectatorii sunt, bieții, desorientați...

Cu d. Caton Theodorian, teatrul nostru original a înălțat o bună parte din stângăciile de literatură, piedicile cele mai frumoase și mai funeste ale celor care urcă treptele templului dramatic. Subiectul e de data asta numai acțiune și de loc descripție sau filosofie impresionantă. În zelul de a fi colorați cu o personalitate evidentă, autorul i-a colorat fără alte nuanțe și toți se mișcă în scenă în culori psihice tipătoare. Eroi n'au citit versuri și nici nu construiesc fraze de revistă sau de cârți — ei vorbesc așa cum se vorbește, fără sintaxă și fără gramatică școlară după un ritm propriu care în „Nevestele Domnului Pleșu” este într-adevăr ritmul ciocnirii originale a locuitorului de la oraș; locuitorii din sală care de obicei vorbesc limba specială a unor ziare de seară, a avut prilejul să învețe a vorbi o limbă creată cu sufletul, nu cu mașina de scris, vorbită cu toată gara și nu sbătută pentru uzul telefonului.

Dedesubtul acestor câștiguri, dramaturgia română originală nu va mai putea încheia nici o tranzacție; progresul e definitiv. Înainte de a mai merge...

În ce privește înțelesul special al comediei pentru prețuirea autorului, voim să fim pretențioși dinadinsul.

Pleșu e un biet om cu slăbiciune mare pentru femeile frumoase — și prin aceasta toți bieții oameni din sală se recunosc în bietul Pleșu — numai că toate trele nevestele pe care le avusese, îi mâncaseră averea, când ar fi putut, precum se întâmplă, în oăznicile lericite, să-i mănânce numai viața. Speriat, bietul Pleșu pentru a-și mântui druma de avere ce-i mai rămăsese hotărâște să se pue, el și averea lui, sub epitropia unei negustorițe de ispravă. Desnodământul se ghicește: negustorița își lasă amantul și devine a patra — și, probabil, până la o nouă comedie — ultima nevestă

a bietului Pleșu! Adăpostul de pericolul iustelor, tot sub o iustă e: iată morala fabulei d-lui Caton Theodorian.

Dar să nu fim nedrepti: această morală e a noastră. Domnul Caton Theodorian e mai puțin vinovat — și moralicește și esteticcește. Ultima căsătorie a bietului Pleșu este în intenția autorului o recompensă dreaptă a doi oameni de treabă, încâpați până aci pe mâini rele. Comedia este astfel clădită pe bunele temelii ale comediei tradiționale cu recompensa nevinovaților, pedepzirea păcătoșilor, și căsătoria, această taină pururi plăcută oamenilor — ca apotează finală.

Ingenioasă îndeosebi ni s'a părut ideea autorului care a fost reprezentat în pieșă, cu opinile, intențiile și socoteile lui — prin *raisonneurul* Stoinică, băiatul de serviciu.

Domnii artiști au redat mai mult sau mai puțin credincios eroii d-lui Theodorian. Bietul Pleșu n'a fost tot timpul acela ce e într'adevăr — de multe ori părea un om cu miștile scâzute, de curând scăpat din casa de sănătate, iar Marina a fost numai ispititoare prin carnea moale și uneori subtil rotunjită a actriței — deși d. Caton Theodorian voia ca eroina lui să fie și o femeie de acțiune.

De punerea în scenă se poate spune și de data aceasta foarte bogată — *prea bogată*.

D. Victor Effimiu e un director excesiv.

F. ADERCA.

ÎN CURÂND VA APARE DE

E. LOVINESCU:

CRITICE VOL. VI

Alexandru Macedonski, Hortensia Papadat-Bengescu,
Gala Galaction, Oct. Goga, N. Iorga, D. D. Pa-
trașcanu, M. Dragomirescu, C. Stere, Figurine
literare, Anticipații literare, etc.

Ed. „Ancora” Alcala & Călușeni

Ideea Europeană. — August 15.
Prin articolul *Ginecrație*, semnat
Cora Iriac se repune în discuție
feminismul.

Ni s'a părut totdeauna că femi-
nismele noastre fac o confuziune
regretabilă. Feminitatea ca forță
nouă culturală poate fi bineînțea-
toare în vremea noastră când su-
fletul masculin pare că suferă o
întunecare. Dacă în această di-
recție s'ar îndrepta toate năzoin-
țele feminismului, dacă rezultatul
lui ar fi împingerea la maximum
a feminității, desigur că atâtea cri-
tici inutile, poruite unele chiar din
rândurile femeilor, nu ar mai avea
rost.

De fapt feminismul în urmărirea
aspirațiilor sale trece printr'o criză.
Femeile în loc să scuture lacrimile
cari le înăbușe manifestările su-
perioare de cultură — căci numai
în urma acestor forțe bănuite u-
tile se poate impune noul curent—
pentru a fi cu adevărat femei, își
găresc calea, imitând sexul opus.
Feminismul se găsește în momen-
tul de față deviat de la scop. Ceeace
se numește astfel este de multe ori
o masculinizare a sexului feminin.
Tipurile ce se produc sunt hi-
bride.

În locul bărbaților adevărați ai
zilelor noastre avem o clasă de
bărbați surogați; femeile feministe.

Pentru primirea forțelor cul-
turale feminismul în adevărata lui
accepțiune putea fi un bine; a-
veam chiar motive să muștrăm pe
scriitorii și artiștii de până a-
cum că feminitatea lor era prea
masculinizată. G. Sand odată cu
numele își falsificase pare-se și
temperamentul. Romanele ei a-

veau de preferință eroi. Eroinele
chiar sunt prea puțin femei. Ob-
servam cu alt prilej că romanul
L'âge dangereux de K. Michaëlis
a stărnit furtuna tocmai fiindcă era
așa de feminin încât toate secretele
femești erau desvăluite. Aceasta
putea primejdi succesul luptei
sexului.

Feminismul actual a părăsit prin-
cipalul obiectiv: creșterea prin cul-
tură a sufletului feminin, pentru
a se amesteca în cortegiul vieții
zilnice. Aci tipul feminin practic
întârzie să apară.

Profesionista nu și-a fixat defi-
nitiv psihologia. În schimb avem
goana după masculinizarea for-
mală. Ne observă este că bărbații
imitați sunt tocmai aceia cari din
cauza inferiorității lor — cel puțin
în vremea noastră — au făcut
simpatică mișcarea feminisistă.

Ginecrația, articolul mai sus ci-
tat, are darul de a ne oferi aceste a-
socieri de idei. Încercând să ex-
plice fenomenul, ajunge la con-
cluzia unei dominații femești for-
taite. E un simptom al sincerității
mișcării. Feminismul pescuește
în apele turburi de după război.
Bărbații inferiori numericște tre-
buesc năpădiți de sexul celalt.

Căminul, în care femeia nu mai
poate găsi adăpostul și țința viclei,
numai are rol pentru ea. Femeia
e silită să se ocupe cu aceleași
lucruri ca bărbații de îndată ce
împrejurările nu-i permit să-și vâ-
neze un bărbat.

Ni se desvăluie unui din dede-
subturile feminismului: concuren-
ța cu celalt sex pentru stăpânire.
Nu e o luptă de idei ci una de
nevoi practice. Menționându-ne la

prizant punct de vedere, că adică feminismul nu poate fi acceptat decât ca venit în numele unei noi forțe sufletești, zămbim — din delicatete, căci s-ar putea rîde foarte „gomoș” — la evendicări ca aceea ale *Ideli Evopene* care publică articolul amintit. Concluzia de ordin moral ar fi acestea: Femeia trebuind — trebuind deci nu simțindu-se în stare — să ducă o viață bărbătească, are dreptul, pentru că falsitatea etică să dispară ea i se recunoască libertatea dela o anumită vîrstă să facă tot ce la 15 ani poate face un băiat.

Lucrul acesta nu a fost de nimănui oprit femeilor. Curiozitatea cea mai mare ar fi titlul de doamnă dat oricărei femei nobile — 18 ani după articolul din *Idela* — la adăpostul căruia femeile necăsătorite să se poată deslăsa de toate voluptățile alcovalui legiuit.

Conferența No. 16 cuprinde o conferință a d-lui Souday asupra lui Flaubert. Se repune în discuție chestiunea *realismului istoric*, al operei acestui scriitor. Artă nu este o fotografiere a realității. Plecând dela acest principiu, atitudinea proprie a fiecărui scriitor este primul lucru de care trebuie să se ție seama. Paul Souday găsește că din acest punct de vedere G. Flaubert este un romantic.

Întreaga lui pregătire literară, studiile sale elementare s'au petrecut sub influența marelui val de romanticism care a năpădit în prima jumătate a secolului trecut literatură franceză.

Salammbô, opera de căpetenie a lui G. Flaubert, dovedește fundamentale însușiri romantice: coloritul bogat, simțul puternic pentru poezia lucrurilor aparținând trecutului, aspirația vagă spre idealistic ce depășește puterile omenești, nemulțumirea încercată în fața realizărilor lui parțiale, toate contribuiesc în secunle principale ale romanului la această impresie de pur romanticism.

Toată atitudinea romantică este însă mascată de luxul de erudiție care dă o valoare de realism istoric neasemuit de poetic totuși întregii opere. G. Flaubert este un scriitor greoi din cauza acestei

erudiții, care nu se desaminte în nici o pagină; niciodată însă nu este un autor plictisitor.

În legătură cu conferința d-lui Paul Souday rămâne în picioare cealaltă chestiune centrală: realismul istoric poate fi el un realism adevărat?

Doză atitudinii sunt posibile fașă de trecut ca obiect al unei opere de artă: sau în cadrele lui plasăm viața și oamenii de azi și în acest caz nu e vorba decât de un realism contemporan de un colorit exterior arhaic, procurat de amănuntele istoriei arheologice, singurele „cari pot fi cunoscute și puse la contribuție, sau dacă e vorba de sufletul însuși al epocilor trecute, cum acel suflet nu poate fi cunoscut fiindcă nu poate fi experimentat, ajungem la creiarea lui din elemente imaginare în afară de cele oferite de viața prezentului, dar și fără sorții de izbândă de a o brodi pe cea a trecutului.

Problema *realismului istoric* ar fi, după părerea noastră, părere care completează unele din ideile conferinței d-lui Paul Souday, unul din marile capitole ale romanticismului în artă.

S.

Descentralizare intelectuală? În anul din numerele ultime ale lui August, Ziarul *Dacia* publică cu acest titlu un articol de d-l M. Mihăilescu profesor la Pitești. Frecventarea minimă a bibliotecelor publice, închiderea altora din lipsă de cititori ar fi pentru capitală lucru nu tocmai măgulitor. Deschiderea de biblioteci în provincie ar dovedi dimpotrivă că în orașele celelalte nevoia de carte se simte. Nu aceasta este singurul element, cel puțin în timpul de față după care se poate judeca desintellectualizarea capitalei și, viceversa, intelectualizarea provinciei. Bibliotecă publică se adresează unui anumit public: l'am nămi consumator. Intellectualitatea credem însă că o formează celalt public: producător de idei și de cărți, public care în același timp este și consumator binețuțeles.

Nefrecventarea bibliotecelor sau închiderea lor poate dovedi slăbirea interesului pentru citit în rîndu-

rile celor cari frecventează bibliotecile în mod obișnuit.

Aceștia mai niciodată nu sunt intelectuali adevărați ci acei cari vor să treacă drept atare, pentru că, spre deosebire de ceilalți, au oarecare comerț zilnic cu cartea. Intelectualitatea își dovedește așezarea existența ei. Din acest punct de vedere probele abundă. Centrul ei rămâne pentru moment tot capitala. La noi problema rămâne tot în jurul centralizării intelectuale. Marile orașe capitale de provincii alipite vechinului regat își au viața lor intelectuală moștenită de la vechile situații și crescută cu aporurile aduse de intelectualii stabiliți acolo după anexare. În vechiul regat Craiova și Iași, în jurul teatrului și a revistelor locale, sunt singurele care produc intelectualitate și în același timp consumă. Orașele de felul celor dinaintea, cum și de felul ultimelor sunt singurele cari la noi s'ar putea asemui cu micile centre de cultură de atunci. Dacă în genere în celelalte orașe înșuite de provincie la noi atmosfera ar fi prielnică intelectualității în principiu, apoi în speță, e atât de mare lipsa de viață intelectuală, atât de grea întocmirea nucleului originar încât intelectualul de rasă va continua să se simtă surghinit, când trebuie să trăiască în astfel de mediu. Bine nu se va simți în el, decât cel venit bine aprovizionat de afară, pentru că în liniște să elaboreze materialul agonisii sau cel care își cantă în orașelele pacinice întremarea după oboseli îndelungate.

Cu titlul de provizorat ambele categorii de intelectuali se vor fi simțind bine departe de Capitală.

Unde mai pui că orașele de provincie ucid și prin aceea că cer intelectualului o vecinică măcinare a materialului interior. Nimic din afară nu-l alimentează. Naveta ar fi singura soluție pentru a se primi, întreține și îmbogăți mate-

rialul cu care un intelectual coboară la provincie. Soluția intelectualizării provinciilor nu se poate găsi prin transplantarea individuală a intelectualului în provincie ci abia dacă s'ar putea realiza ceva prin colonizarea provinciilor cu intelectuali.

Atunci ar apărea și la provincii factorul *imitație*, pe care numai centrele mari îl cuprind. Tot acestui factor i s'ar datora emulația în scop de a produce maximum de intelectualitate.

Obținându-se la noi pretutindeni sau aproape pretutindeni — căci cele câteva orașe citate ca având unele condiții de intelectualizare în bună parte realizate sunt prea puține — aceste împrejurări, aceste contingențe favorabile culturii, desigur că s'ar pune în valoare avantajile pe cari le au provinciile, ca hrănitore, ca întreținătoare ale forțelor intelectuale. Sbuiciunul capitalului ucide. Provincia ar putea mulțumi prin asigurarea traiului pe intelectual, numai dacă ei ar putea trăi acolo. Pentru intelectualul traiul e un cuvânt cu un sens special. Nimic nu ar fi mai desăvârșit ca tipul intelectualului pus la adăpost de grijele zilei, dar liber în mijlocul sbuiciunului interior, așăpt de vârtelul culturii din marile centre. Problema se complică cu atâtea elemente noi; perspectiva liniștii provinciale încă amenință cu rătăcirea pe intelectualul nemulțumit, căruia i se recomandă numai orașul departe de centru ca mediu odihnitor.

Statisticile ar putea fi eloquente în această privință. Care e procentul de intelectualitate al provinciei și cum se are el față de cel al Capitalei?

Sensul cuvintelor fiind restabilit și cearta pe ele încetată, cărțile pot vorbi tuturor celor ce vor să le cerceteze,

S.

BANCA MARMOROSCH, BLANK & Co.

SOCIETATE ANONIMA

CAPITAL SOCIAL: LEI 125.000.000, DEPLIN VĂRSAT

REZERVE: LEI 161.600.000

□ □ □

SEDIUL ÎN BUCUREȘTI

□ □ □

Sucursale și Agenții:

În străinătate: Paris, Place Vendôme, 20
Constantinopol, — Galați, Agopian Han

Agenție în Stambul.

New-York, — Broadway 31 — 33

În țară: București, — Calea Victoriei, 42
Calea Griviței, Piața Sf. Anton și
Calea Moșilor (Gura Oborului)

Arad, Brăila, Brașov, Cernăuți, Cluj, Con-
stanța, Galați, Ismail, Oradea-Mare,
Târgul-Mureșului.

□ □ □

Operațiuni de bancă:

Conturi curente, împrumuturi, Lombarde, sconturi,
Schimb, Scrisori de Credit, Cecuri, Avansuri comer-
cianților și Industrieșilor, Emisiuni, Safe.

CENTRALA „MISSIR”

SOCIETATE ANONIMĂ CU CAPITAL DE 50.000.000 L.EI

♦ 41, STRADA LIPSCANI, 41 ♦

SUOCURSALE:

la Ploiești, Buzău, Galați, Brăila, Focșani, Constanța,
Temeșoara, Brașov, Cluj, Cernaui, Chișinău, Oradea-Mare,
Arad, Târgul-Mureș, Râmnicul-Sarat, Pitești, Craiova,
Turnu-Severin, Botoșani.

Cel mai bine asortat cu ultimele noutăți pentru saison

ATELIER DE CROITORIE PENTRU DAME

♦♦♦ Prețuri mai eftine ca oriunde ♦♦♦

VIZITAȚI

NOILE MAGAZINE

La PALATUL NOUȚĂȚILOR

STRADA PARIS, No. 10

MATĂSURI : LENA-

JURI : PLUFETURI

ARTICOLE de MARIA

: GALANTERIE :

FURNITURI de MODE

INCĂLȚĂMINTE, etc.

Prețurile excepționale

: (Gustați delicioasele :

produse ale

BONBONERIEI :

: : RENAISSANCE

cari se găsesc în detalii la

COFETĂRIA RENAISSANCE

STRADA PARIS, 10

și la toate sucursalele

MISSIR

DIN ȚARĂ

— En Gros la Fabrica —

STR. POPA-TATU, 45